

Liito-oravamuistio:

Liito-orava oikeudessa

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin

ympäristöjuristi Maria Westerman

Versio 2.10.2020*

Liito-oravamuistion tarve

Tämä muistio liito-oravan oikeudellisesta tilanteesta on syntynyt akuutista tarpeesta koota yhteen liito-oravan suojelua koskeva lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö yksiin kansiin.

Liito-oravamuistion tarkoituksena on luoda vankka oikeudellinen perusta Suomen luonnonsuojeluliiton sekä sen piirien ja yhdistysten toimille liito-oravan ja sen elinympäristöjen suojelemiseksi. Liito-oravia koskevia suojelutapauksia tulee enenevässä määrin käsiteltäväksi lajin elinympäristöjen joutuessa puristukseen asutuksen, rakentamisen ja infrastruktuurin kasvavassa paineessa sekä metsätalouden avohakkuiden seurauksena.

*Tätä muistiota päivitetään oikeuskäytännön ja tietojen muuttuessa.

Vaarantunut liito-oravamme

Liito-orava *Pteromys volans* on Suomessa uhanalainen ja sen luokka on vaarantunut (VU). Sen kanta on pienentynyt 1900-luvun puolivälistä lähtien ja vuonna 2006 naaraita arvioitiin olevan noin 143 000. Näyttää siltä, että tämä arvio oli kaksin- tai kolminkertainen yliarvio kannanarvioon käytetyn menetelmän perusteella. Vuosien 2006 ja 2015 välillä kannan arvioidaan taantuneen noin 23 %. Merkittävin syy liito-oravan uhanalaisuuteen on metsätalous. Laji suosii vanhoja, kuusivaltaisia sekametsiä ja se kärsii kolopuiden, erityisesti vanhojen haapojen, vähenemisestä. Vaikka liito-orava on yleisesti taantunut, se on palannut viime vuosina pääkaupunkiseudulle.

Säännökset suojelun taustalla

Liito-orava on tiukan suojelun piirissä *paperilla*:

- luontodirektiivin liite II (aluesuojelu)
  - Natura-alueisiin liittyvä LSL 65 ja 66 §
- luontodirektiivin (92/43/ETY) liitte IV(a) (lajisuoja)
  - LSL 39 §
  - LSL 49 §:n 1 momentti (heikentämiskielto, hävittämiskielto, lisääntymis- ja levähdyspaikka LLP)
    - lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ovat pesäpuut ja muut kolopuut niitä ympäröivine suoja- ja ravintopuineen sekä tarpeellisine kulkuyhteyksineen (oikeuskäytännön linjaus)
- suojelusäännöksistä poikkeaminen vain luontodirektiivin 16 artiklan tiukoilla edellytyksillä (ELY-keskuksen päätöksellä)
  - Ensinnäkin edellytetään, että *kaksi ennakkoehtoa* täyttyy:
    - 1) muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, **ja**
    - 2) poikkeus ei haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tasoa.
  - Lisäksi edellytetään, että poikkeus myönnetään *johonkin seuraavista* tarkoituksista:
    - a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelemiseksi ja luontotyyppin

säilyttämiseksi;

b) viljelmiin, karjankasvatukseen, metsiin, kalatalouteen sekä vesistöihin tai muuhun omaisuuteen kohdistuvien erityisen merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi;

c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt tai jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle;

d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoituksessa ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteiden vuoksi;

e) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen lajien yksilöiden ottamisen ja hallussapidon sallimiseksi kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa. Jäsenvaltioiden on toimitettava myönnettyistä poikkeuksista kertomus komissiolle kahden vuoden välein.

- kaavoissa poikkeamismahdollisuuden käyttäminen on tullut vain harvoin kysymykseen, sillä usein löytyy muu tyydyttävä ratkaisu

Pakkokeinojen vireillepano

Liito-oravan suojelemiseksi tapauskohtaisesti on mahdollista turvautua luonnonsuojelulain 57 §:n mukaiseen pakkokeinojen vireillepanoon luonnonsuojelulain mukaisten luontoarvojen tuhoutumisen pysäyttämiseksi.

Käytännössä vireillepano tulee kyseeseen tilanteissa, joissa

- maanomistajan, hakkuiden suorittajan tai ELY-keskuksen kanssa ei päästä rakentavaan keskusteluyhteyteen lisääntymis- ja levähdyspaikan riittävästä suojelusta,

- tai jos liito-oravakohde on ilmeisessä vaarassa tuhoutua siitä huolimatta, että ELY-keskus on ohjeistanut hakkuiden suorittajaa liito-oravaa koskien,

- tai mikäli liito-oravista on tehty uusia havaintoja, joiden tutkimiseksi hakkuiden keskeyttäminen on välttämätöntä kiireellisenä toimenpiteenä.

Tällöin pakkokeinojen vireillepanon perusteena on luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin suojaaman liito-oravan levähdys- ja pesäpaikkojen heikentämis- ja hävittämiskielto. Pakkokeinojen vireillepano saatetaan vireille paikallisessa ELY-keskuksessa esimerkiksi sähköpostilla kirjaamoon (yhdistyksen nimenkirjoittajat mukana).

Liito-orava kaavoituksessa

Ympäristöministeriö on vuonna 2017 antanut päivitetyn kirjeen liito-oravan huomioon ottamisesta kaavoituksessa. Kirje on kohdistettu erityisesti kaavoituksesta vastaaville kunnille ja maakuntien liitoille, kaavoitustyötä tekeville konsulteille sekä ELY-keskuksille.

Kirjeessä painotetaan erityisesti yleiskaavoituksen merkitystä liito-oravan huomioimisessa. Yleiskaavoituksessa on tärkeää tunnistaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat, ydinalueet ja laajemmat elinpiirit. Toimiva yleiskaavan viherverkosto tarjoaa liito-oraville mahdollisuuden liikkua ja säilyä alueella myös pidemmällä aikavälillä. Liito-oravien huomioon ottaminen yleiskaavatasolla takaa ohjausvaikutuksen nojalla toimivan perustan liito-oravan huomioon ottamiselle asemakaavoituksessa. Erityisen tärkeää on tunnistaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat, ydinalueet ja laajemmat elinpiirit sekä viherverkostot.

(*Ympäristöministeriön kirje: Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa YM1/501/20*
[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Ymparistoministeriolta_kirje_liitooravan\(42081\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Ymparistoministeriolta_kirje_liitooravan(42081))).

Liito-orava metsänkäytössä

Metsätalous on suurin yksittäinen uhka liito-oravan vaarantuneeseen tilaan ja haasteena lajin ja sen elinympäristöjen suojelussa on luonnonsuojelun ja metsänkäytön intressien yhteensovittaminen.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuonna 2016 antanut neuvontamateriaalin liito-oravan huomioon ottamisesta metsänkäytön yhteydessä. Neuvontamateriaali on tehty maanomistajien ja metsätalouden toimijoiden käyttöön. Materiaalissa annetaan metsänhoidon suositusten mukaisia esimerkkejä metsätaloudesta metsätalalla, jolla elää liito-orava. Suojelun kannalta on huomattava, että kaikki metsälain mukaiset hakkuutavat (mukaan lukien avohakkuut) ovat mahdollisia lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ympärillä ja hakkuutapa on maanomistajan päätäntävällän alla lain sallimissa puitteissa.

Neuvontamateriaalin mukaan liito-oravan “pesäpuu voi olla luonnonsuojelulain tarkoittama liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka, vaikka sen juurella ei jokaisena keväänä näkyisi merkkejä liito-oravasta. Jos merkkejä liito-oravasta ei tarkasta, vuosittain tehdystä seurannasta huolimatta ole enää viiteen vuoteen paikalla havaittu, on todennäköistä, että lisääntymis- ja levähdyspaikka ei enää ole liito-oravan käytössä.” Liito-oravan suojelussa siten korostuu ajantasaisen seurannan tarve, joka tietysti vaatisi enemmän resursseja kuin tällä hetkellä niitä on saatavilla luonnonsuojelun puolella. Huomionarvoista on myös, että jäljempänä keskeisimpien oikeustapausten joukossa selostettu EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisu C-477/19 saattaa muuttaa tulkintaa liito-oravien levähdyspaikoista liito-oravan suojelun kannalta suotuisampaan suuntaan.

(Maa- ja metsätalousministeriön neuvontamateriaali: Liito-oravan huomioon ottaminen metsänkäytön yhteydessä 2016

<https://mmm.fi/documents/1410837/2191243/Liito-oravan+huomioon+ottaminen+metsankayton+yhteydessa+Neuvontamateriaali/5dd49ae9-0921-41b2-a7a2-892bd00cd73c>

On tärkeää huomata, että luonnonsuojeluliitto on ollut tyytymätön hallinnon ohjeeseen. Katso liiton ohjeet: <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/metsat/liito-orava/>.

Liito-orava EU-oikeuskäytännössä

EUTI ennakkoratkaisu C-477/19

- levähdyspaikkojen käsite kattaa myös *levähdyspaikat*, joilla jokin kyseisen direktiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittu suojeltu eläinlaji, kuten eurooppalainen hamsteri), *ei enää elä*, jos on riittävän todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille levähdyspaikoille
- koski luontodirektiivin liitteen IV (a) lajia (eurooppalainen hamsteri, *Cricetus cricetus*)
  - entä saman liitteen liito-orava?
    - lajikohtainen/tapauskohtainen tulkinta, mutta koska päätös vahvistaa liitteen lajien oikeudellista suojelua, tuo se meille ympäristöjärjestönä vahvan perusteen vedota lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojeluun laajemmin
    - “Liito-oravan esiintymiselle on nähtävästi tyypillistä, että se vaihtelee reviiireitä ja näin ollen pitkään samalla alueella havaitun liito-oravan ”paluumuuttoon” voi olla järkevää varautua kaavamääräyksin, vaikka tuoreet havainnot lisääntymis- ja levähdyspaikoista puuttuisivatkin.”
Susanna Wähän/YM tulkinta KHO: 2017:33:sta
- Liito-orava on pienikokoinen laji, joka ei elä monta vuotta. Paraskin lisääntymis- ja levähdyspaikka voi olla välillä autio, kun esimerkiksi vanha naaras on kuollut ja uusi ei ole vielä asettunut kohteelle kodiksi.
- Liito-oravan esiintymiselle on nähtävästi tyypillistä, että se vaihtelee reviiireitä ja näin ollen pitkään samalla alueella havaitun liito-oravan ”paluumuuttoon” voi olla järkevää varautua kaavamääräyksin, vaikka tuoreet havainnot lisääntymis- ja levähdyspaikoista puuttuisivatkin.

→ toisin sanoen EUTI vahvisti luontodirektiivin liitteen IV (a) lajin suojaan siten, että:

Päätöksen nojalla luodaan vahvempi oikeudellinen selkänoja ja samalla velvoite myös muiden kuin käytössä olevien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen huomioon ottamiselle päätöksenteossa.

Julkiasiamiehen ratkaisuehdotus 10.9.2020 (yhdistetty C-473/19 ja C-474/19)

- Kysymys kesähakkuiden sallimisessa Ruotsin lainsäädännön vs. luonto- ja lintudirektiivien nojalla
  - toisin sanoen ratkaisulla voisi olla kansallisiin lainsäädäntöihin tiukentavia vaikutuksia, joilla mahdollisesti pesimäajan hakkuut tulisivat kielletyiksi
- Ratkaisuehdotuksen oikeudellisessa arvioinnissa keskitytään tulkitsemaan *tahallisen* lajien vahingoittamisen muotoja - toisin sanoen kuinka pitkälle ihmisen toimintaa voidaan rajoittaa silloin kun sillä vahingoitetaan muita lajeja (lajien suojelu vs. metsänkäytön salliminen)
  - EUTI:n oikeuskäytännön mukaan tahallisuuden käsite kattaa myös kielletyn vahingoittamisen mahdollisuuden hyväksymisen
  - Jos tätä tulkintaa sovelletaan rajoituksetta myös lintudirektiivin soveltamisalalla, mahdollista on, että ihmisen toimintaa rajoitetaan todella merkittävästi
    - tällöin voitaisiin katsoa, että kesähakkuut ovat tahallista lajien vahingoittamista
    - lähtekö EUTI näin laajaan tulkintaan kesähakkuita koskien jää nähtäväksi - toisella puolella on oikeudet metsänkäyttöön mutta toisaalta velvollisuus olla vahingoittamatta samalla lajeja
      - perinteisesti metsänhoidollisesti kesä ja pesimäaika on aktiivisinta aikaa - joten on mielenkiintoista nähdä lähtekö EUTI rikkomaan näitä vanhoja perinteitä
- julkiasiamies viittaa päätöksen C-674/17 suden metsästyksestä Suomessa yhteydessä esittämät tulkinnat siitä, miten lajin suojelun tasoa arvioidaan
- Julkiasiamiehen ratkaisuesitys ei sido tuomioistuinta, mutta ennakoi yleensä muutaman kuukauden päästä tulevaa lopullista päätöstä
- katso myös SLL:n tiedote ratkaisuehdotuksesta <https://www.sll.fi/2020/09/11/lintujen-pesiatuhoavat-kesahakkuut-olisi-aika-kieltaa/>

Liito-orava Suomen oikeuskäytännössä

Alla on listattu keskeisimpiä liito-oravaa koskevia oikeustapauksia Suomessa, keskittyen etenkin korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksiin, joilla on painavin oikeudellinen merkitys liito-oravan suojelua koskevan lainsäädännön tapauskohtaisessa tulkinnassa.

KHO:2017:33

Ratkaisussa tärkeää: asemakaavan hyväksymisen jälkeen tehty uusi liito-oravaselvitys voitiin ottaa huomioon arvioitaessa loma-asuntojen asemakaavan lainmukaisuutta arvioitaessa. Tällä on merkitystä esimerkiksi Helsingin Patterimäessä, ja olisi Pirkkolassakin, jos sieltä sattuisi liito-orava löytymään.

Mutta sitten toisaalta: valitus hylättiin. Liito-oravat oli kuitenkin asemakaavassa huomioitu, vaikka niitä ei alun perin oltu löydetty.

Kolmanneksi tässä ei ollut kysymys luontodirektiivin 16 artiklan 1 c kohdan mukaisesta yleisen edun vaatimassa poikkeusluvasta, vaan asiaa käsiteltiin yksin MRL:n ja LSL:n mukaan.

Asiasta on kaksi edilex-artikkelia:

Edilexin toimitus: <https://www.edilex.fi/uutiset/51593> ja

YM:n ympäristöneuvos Susanna Wähä: <https://www.edilex.fi/artikkelit/17925.pdf>

KHO 12.4.2017 T 1705

Pirkanmaan ELY-keskus oli myöntänyt Tampereen kaupungille poikkeusluvan kiellosta hävittää liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka-alue raitiotien varikon rakentamiseksi. Siis luontodirektiivin 16 artikla 1 kohdan mukainen poikkeus.

Valittaja Tampereen ympäristöyhdistys ei kiistänyt poikkeamisen yleisiä edellytyksiä, mutta piti kompensatiomääräyksiä liian yksilöimättöminä.

KHO katsoi kompensatioiden kuuluvan 16 1 kokonaisuuteen ja hylkäsi valituksen, kuten aiemmin HaO.

Asiasta on Edilex-artikkeli: <https://www.edilex.fi/uutiset/52034>

KHO:2016:140

KHO hyväksyi luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaisin perustein liito-oravien alueen heikennyksen.

ELY-keskus oli myöntänyt Heinolan kaupungille luonnonsuojelulain mukaisen luvan poiketa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta koulun rakentamisen vuoksi.

Hallinto-oikeus oli kumonnut päätöksen katsoen, ettei kaupunki ollut esittänyt sellaisia syitä, jotka estäisivät pitämästä vaihtoehtoisia uuden koulun sijoituspaikkoja luontodirektiivin tarkoittamalla tavalla tyydyttävinä ratkaisuinä.

KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja saattoi ELY-keskuksen päätöksen voimaan.

Kaupungin esittämiä asutuksen sijoittumiseen ja yhdyskuntarakenteen kehitykseen erityisesti pitkällä aikavälillä liittyviä tekijöitä voitiin pitää sellaisina objektiivisesti osoitettavissa olevina seikkoina, joiden perusteella vaihtoehtojen tyydyttävyyttä tuli arvioida. Asiassa oli esitetty riittävä selvitys siitä, että uuden koulun rakentamiseen ei ollut olemassa muuta tyydyttävää ratkaisua. Kun kaikki luontodirektiivin edellytykset täytyivät, oli ELY-keskus voinut myöntää kaupungille hakemuksen mukaisesti poikkeamisluvan. *(Ään. 4–1 ja esittelijän eriävä mielipide)*

Asiasta on Edilex-artikkeli:

<https://www.edilex.fi/uutiset/49701?allWords=kho+liito-orava&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=661487>

KHO:2015:48

ELY-keskus oli maanomistajan hakemuksesta perustanut 2,7 ha luonnonsuojelualueen, koska alueella ja sen läheisyydessä sijaitsevat liito-oravien levähdys- ja lisääntymispaikkoja. Kunnanhallitus oli valittanut, että luonnonsuojelualueen perustamisessa ei ollut huomioitu yleiseen etuun liittyviä näkökohtia. KHO katsoi, ettei suojelualueen perustaminen vaarantanut mahdollisuuksia alueen tarkoituksenmukaiseen kaavoittamiseen eikä hakemusta tullut yleiseen etuun liittyvien näkökohtien perusteella hylätä.

KHO 4.2.2015 T 269

Pelkän kapean kulkuyhteyden määrittäminen oli tässä tapauksessa riittämätöntä turvaamaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan säilyminen alueella. Metsähakkuiden suorittaminen ELY-keskuksen päätöksen mukaisesti olisi johtanut niiden heikkenemiseen. Asia palautettiin kyseisten metsäkuvioiden osalta ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi.

Asiasta on Edilex-artikkeli: <https://www.edilex.fi/uutiset/43194>

KHO 2014:13

*Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka.
Oikeudellis-ekologisen käsitteen määrittelyä KHO:n ratkaisun valossa.*

ELY-keskus oli liito-oravan suojelemiseksi rajannut 3,7 ha alueen metsänhakkuiden ulkopuolella. Valittaja piti aluetta liian laajana. KHO oli samaa mieltä, ja palautti asian.

Asiasta on Edilex-artikkeli: <https://www.edilex.fi/lakimies/13617.pdf>

KHO 2012:6

Luontodirektiivin 16 artiklan c) kohdassa tarkoitettu pakottava syy on komission direktiivistä antaman ohjeen mukaisesti tulkittava etujen vertailuun liittyväksi seikaksi. Tärkeä yleinen etu voi yleensä olla pakottava vain, jos sitä voidaan pitää tärkeänä myös pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi valtatie ja eritasoliittymän toteuttamista KHO on pitänyt tällaisena erittäin tärkeänä yleisen edun kannalta pakottavana syynä.

KHO on katsonut myös ratkaisussa KHO 30.10.2009, että poikkeamisluvan myöntämisen edellytykset asemakaavan toteuttamiselle olivat olemassa, kun hankkeelle ei ollut muuta tyydyttävää ratkaisua ja kun alueellisen ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan poikkeusluvan myöntäminen ei haitannut liito-oravan suojelutason säilymistä suotuisana paikallisesti.

KHO:2002:78

KHO katsoi, että laajojen ja muusta asutuksesta erillään olevien alueiden osoittaminen asuntorakentamiseen silloin, kun alueilla on tehty liito-oravahavaintoja, edellyttää liito-oravalle tarpeellisten kulkureittien selvittämistä ja selvitystä vielä siitä, miten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyminen kaavaa toteutettaessa voidaan turvata ja sovittaa yhteen liito-oravan suojele muiden maankäyttötarpeiden kanssa.

Turun HAO 3.12.2010 T 10/0544/1

Kaivostoimintaa harjoittava yhtiö oli hakenut olemassa olevan avolouhoksen laajentamiseksi poikkeuslupaa kultamalmiesiintymän alueella sijaitsevan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentämiseksi. Ympäristökeskus oli hylännyt yhtiön hakemuksen. Turun hallinto-oikeus katsoi muun muassa, että koska ympäristökeskus ei päätöksessään ollut ottanut lopullisesti kantaa yleiseen etuun liittyvän poikkeamisperusteen täyttymiseen eikä myöskään asiakirjoihin sisältynyt sellaista selvitystä, jonka pohjalta hallinto-oikeus olisi katsonut voivansa kyseisen poikkeamisperusteen edellyttämän intressivertailun pohjalta ratkaista asian tältä osin ensi asteena, ympäristökeskuksen päätös kumottiin ja asia palautettiin käsiteltäväksi uudelleen.

Johtopäätökset oikeuskäytännöstä: valittaako vai ei?

Liito-oravaa koskevassa suojelelussa piiri tai sen yhdistys joutuu punnitsemaan kannattaako ensinnäkin ryhtyä toimenpiteisiin ja toiseksi valittaa viranomaisen päätöksestä oikeusasteisiin.

Tärkeimpänä ohjenuorana on tarkoin harkita, mistä kannattaa taistella (*choose your battles*) ja sopiiko tapaus piirin ja yhdistyksen johdonmukaiseen valituslinjaan ottaen huomioon tapauksen ympäristöllisen tärkeyden laajemmalla kannalta. Tulee myös harkita valituksen voittomahdollisuudet aina korkeimmassa hallinto-oikeudessa asti. Valitusten määrä ei useinkaan korvaa laatua, vaikka jokainen liito-orava ja kolopuu onkin tietysti meille tärkeä.

Erityisasiantuntija Tapani Veistolan valituskaavan mukaisesti:

“asian merkitys x onnistumistodennäköisyys : käytössä olevat resurssit”.

Toisaalta hyvin perustelluilla innovatiivisilla oikeustapauksilla voi myös muuttaa tulkintakäytäntöä.

Yksittäistä selkeää vastausta siihen, kannattaako valittaa vai ei, ei ole olemassa vaan oikeuskäytännössä tulkinta on aina tapauskohtaista. Sanotusta huolimatta on mahdollista listata oikeuskäytännön linjauksia, joiden perusteella voi selkeyttää valitusharkintaa:

- x Tapaukset, joissa liito-oravan suojelu on hävinnyt muun intressin paineessa:
  - valtatie, eritasoliittymät ja rautatiet (suuret infrat, joissa YVA-menettely jo mukana)
  - tärkeä yleinen etu pitkällä aikavälillä
  - kokonaisten metsähakkuiden kieltäminen

- ✓ Tapaukset, joissa liito-oravan suojelu on voittanut:
  - tapaukset, joissa kaikki luontodirektiivin 16 artiklan tiukat edellytykset eivät ole täyttyneet
  - tapaukset, joissa on ollut liito-oravaa koskevat selkeästi puutteelliset tai puuttuvat luonto- tai lajiselvitykset

Lisätietoja

Liito-oravan suojelusta antavat lisätietoja:

- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin ympäristöjuristi Maria Westerman, puhelin 045 114 00 88, maria.westerman@sll.fi

- Suomen luonnonsuojeluliiton ympäristöjuristi Matti Kattainen, puhelin 044 778 50 13, matti.kattainen@sll.fi

- Suomen luonnonsuojeluliiton ja Uudenmaan piirin erityisasiantuntija Tapani Veistola, puhelin 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi

Liito-oravasta ja metsien suojelusta tietävät paljon myös:

- Suomen luonnonsuojeluliiton va. suojelupäällikkö Paloma Hannonen, puhelin 050 5323 219, paloma.hannonen@sll.fi

- Suomen luonnonsuojeluliiton hankekoordinaattori, Liito-orava LIFE, Ari Jäntti, puhelin 040 7741 983, ari.jantti@sll.fi